

Jubileum MUDr. Aleny Krtilové, DrSc.

Za paní doktorkou Krtilovou jsme se vydali na její chatu ve Stříbrné Skalici, kde v příjemném prostředí trávila společně se svým nerozlučným psím společníkem a papoušky letní dny. Po chvíli bloudění jsme šťastně dorazili na místo a při kávě paní doktorku vyzpovídali. Mimo jiné jsme se také dozvěděli, že paní doktorka vedle pečování o zvířata léta zpívala v chrámovém sboru v kostele svatého Jakuba. Je jen škoda, že se do prostoru vyhrazeného pro tento článek nevešlo alespoň něco z bohatých a místy velmi netradičních zážitků z částých

Obr. 1. MUDr. Krtilová v roce 1962 v britském Harrogate

zahraničních cest, o nichž nám jazykově velmi dobře vybavená paní doktorka (hovoří např. anglicky, francouzsky, německy, holandsky) vyprávěla. Pro příklad uvedu alespoň jeden, jenž charakterizuje paradoxy dřívější (tzv. totalitní) doby. Je z její cesty na dvacátý mezinárodní kongres v Nizozemí v roce 1983. Elegantní dámu (dr. Krtilová) vlekoucí po letištní hale těžké kufry, protože na cestu předem neobdržela žádnou hotovost, a neměla tedy ani pár drobných na půjčení vozíčku, tehdy „zachránil“ ochotný Holanďan, který za ni nejen zaplatil vozíček, ale i se všemi kufry ji nakonec (k jeho jistě nefalšovanému údivu) dopravil až do místa konání konference, luxusního hotelu, kde měla paní doktorka pořadatelé kongresu předem zaplacené ubytování. Prostředky na pobyt jí měly být do hotelu dopraveny až následující den (doma žádné nedostala), takže ač by to ráda udě-

Obr. 2. Na zahradě ve Stříbrné Skalici se svým psím společníkem (srpen 2008)

lala, vyrovnat se s ním nemohla ani pozváním na kávu.

Dále se ale už budeme věnovat hlavně odborným aktivitám jubilatky.

Paní Alena Krtilová se narodila 1. září 1928 v Praze. Po studiu na gymnáziu a absolutoriu studia všeobecného lékařství v Praze nastoupila v roce 1954 do Ústavu hygieny výstavby, později Institutu hygieny a epidemiologie (IHE, od r. 1992 Státní zdravotní ústav), kde působila až do odchodu do důchodu ze zdravotních důvodů v roce 1989. Věnovala se zde zejména problematice osvětlení a vlivu světla na zrakové funkce člověka. V letech 1975 až 1996 zde založila *referenční laboratoř pro světlo a osvětlování* (při MzČR), kde se měřilo a hodnotilo denní, sdružené a umělé osvětlení ve školských, nemocničních, obchodních i průmyslových zařízeních. Se svojí „pravou rukou“, kolegyní Ing. Henriettou Příbáňovou, řídila její činnost včetně zavádění výsledků výzkumu do praxe a v této oblasti také metodicky vedla hygienickou službu. Ve spolupráci s Teslou Holešovic se zúčastňovala ideových návrhů úprav světelného prostředí. Několik let vedla výzkumnou skupinu hygieny výstavby a současně pracovala jako vedoucí spolupracujícího centra Světové zdravotnické organizace WHO (Kodaň) pro bydlení starých osob. Jako

školitel se podílela na výchově mladých vědeckých pracovníků. Mimo jiné léta organizovala semináře zabývající se touto problematikou. V roce 1981 úspěšně obhájila doktorskou disertační práci *Světlo a jeho vliv na lidský organismus* a byl jí udělen titul DrSc.

Doktorka Krtilová postupně navazovala spolupráci se specialisty na denní a sdružené osvětlení a oslunění s Ing. Jirím Matouškem ze Státního typizačního ústavu a doc. Richardem Kittlerem z Ústavu výstavby a architektury v Bratislavě, v oboru umělého osvětlení s Ing. Jirím Khekem, Ing. Jirím Švehlou, Ing. arch. Ladislavem Monzerem, Ing. Jirím Novotným a Ing. Josefem Polanem z n. p. Tesla Holešovice a s Ing. Bronislavem Berounským z Ústavu bez-

pečnosti práce. S Ing. Khekem pracovala mnoho let v laboratořích i v terénu na výzkumu vlivu osvětlení na fyziologické funkce člověka a zejména na zrakové vnímání. Výsledky publikovali v mnoha odborných článcích v domácím i zahraničním odborném tisku (Lux, Lichttechnik, Československá hygiena, Světelná tech-

Obr. 3. MUDr. Krtilová v akci (chata ve Stříbrné Skalici, srpen 2008)

nika) a ve sbornících z odborných akcí tehdejší ČSVTS (1956 až 1988).

V roce 1956 se dr. Krtilová stala členkou Československého národního komitétu Mezinárodní komise pro osvětlování CIE. Zúčastnila se tří světových kongresů této nevládní organizace a přednesla na nich referáty vypracované společně s Ing. Khekem o výsledcích společných výzkumů (v roce 1962 v britském Harrogate, v roce 1978 v Barceloně a v roce 1978 v japonském Kjótu).

Roku 1966 absolvovala dvouměsíční odbornou stáž v oboru osvětlení a zrakových funkcí v pařížském CNRS (Centre national de recherche scientifique) spojenou s pobytem v továrně na výrobu světelných tech-

niky Mazda v Paříži. K této problematice absolvovala v letech 1969 až 1970 odbornou stáž v TNO (Technische natuurkundige Organisatie) v nizozemském Delftu, jež byla spojena s měsíčním pobytem v továrně Philips v Eindhoven. Při výzkumu zrakových funkcí spolupracovala také se známým odborníkem prof. Dr. Schobrem z lékařského institutu v Mnichově.

Spolu s Ing. Matouškem a Ing. Monzerem napsala dvě knihy o osvětlení, vydané vydavatelstvím Avicenum Praha. Aktivně se také podílela na zpracování českých technických norem pro umělé, denní a sdružené osvětlení.

V letech 1985 až 1988 pracovala jako konzultant WHO v oblasti životního

prostředí a osvětlení, sídlícího v Ženevě, a v odboru pro Evropu v Kodani a přednesla referáty ve městech Graz, Kodaň, Lisabon, Turku.

Při příležitosti 75. výročí SZÚ obdržela v roce 2000 diplom Vědecké rady a ředitelství SZÚ za celoživotní významný podíl ve vědeckém pokroku v preventivní medicíně a zlepšení zdraví národa.

Jménem redakce časopisu Světlo a všech spolupracovníků děkujeme za všechno, co pro zlepšení osvětlení u nás doktorka Krtilová vykonala, a přejeme jí pevně zdraví a uskutečnění všech dosud nesplněných přání.

Ing. Jana Kotková

Nové normy pro osvětlení

ČSN EN 13032-3 (36 0456) Světlo a osvětlení – Měření a uvádění fotometrických údajů světelných zdrojů a svítidel – Část 3: Způsob uvádění údajů pro nouzové osvětlení pracovních prostorů

Vydání: červen 2008

Tato norma stanovuje údaje, které se mají uvádět u světelných zdrojů a svítidel určených pro nouzové osvětlení pracovních prostorů. V normě jsou popsány dvě skupiny údajů: základní a doplňkové. Jestliže jsou některé z údajů pro konkrétní svítidlo nebo světelný zdroj uvedeny, měly by odpovídat této normě. Informativní příloha A je obsahuje postup výpočtu osvětlenosti na vodorovné rovinně osvětlené bodovým zdrojem. V národní příloze NA je uvedeno značení veličin použitých v normě způsobem, který odpovídá národním zvyklostem.

ČSN EN 15193 (73 0327) Energetická náročnost budov – Energetické požadavky na osvětlení

Vydání: červen 2008

Tato norma byla navržena pro zavedení dohod a postupů pro stanovení energetických požadavků na osvětlení v budovách a pro poskytnutí metod ke zjišťování číselného ukazatele spotřeby energie v budovách. Též poskytuje vodítko k zavedení národních limitů spotřeby energie pro osvětlení odvozených z referenčních schémat. Požadavky této normy vycházejí ze směrnice EC pro spotřebu energie v budovách č. 2002/91/EC. Tuto normu zásadně nelze použít při vypracovávání návrhu umělého osvětlení v objektech.

ČSN EN 12464-2 (36 0450) Světlo a osvětlení – Osvětlení pracovních prostorů – Část 2: Venkovní pracovní prostory

Vydání: červenec 2008

Tato norma obsahuje termíny a jejich definice, kritéria ke stanovení požadavků na osvětlení, rozsáhlý soubor většiny venkovních prostorů a činností s uvedenými základními parametry osvětlení (udržovanou osvětleností, rovnoměrností osvětlení, činitelem oslnění GR_L podle Mezinárodní komise pro osvětlení CIE, všeobecným indexem podání barev R_a) pro většinu oborů a činností a pokyny potřebné k ověřování těchto parametrů. Požadavky pro jiné, v této normě neobsažené prostory a činnosti mají být odvozeny porovnáním s údaji normy. Norma obsahuje rovněž požadavky na omezení tzv. *rušivého osvětlení* v době nočního klidu a v informativní Příloze A světelnotechnické požadavky na bezpečnost a zabezpečení pracovišť.

Uvedená norma se rozsahem zahrnutých venkovních pracovišť a koncepcí zásadně odlišuje od dosavadní české praxe, kdy byly požadavky na osvětlení obsaženy v několika ČSN, a to v již zrušené ČSN 36 0451 Osvětlování průmyslových prostorů, ČSN 36 0051 Osvětlování povrchových dolů a lomů a ČSN 36 0061 Osvětlování železničních prostranství. Poslední dvě jmenované ČSN se vydáním této normy ruší.

ČSN EN 12193 (36 0454) Světlo a osvětlení – Osvětlení sportovišť

Vydání: srpen 2008

Touto evropskou normou se plně nahrazuje ČSN EN 12193 (36 0454) z července 2000.

Tato evropská norma je zaměřena na osvětlení sportovišť k zabezpečení dobrých podmínek vidění pro sportovce, atlety, rozhodčí, diváky a pro přenos barevnou televizí. Cílem je stanovit doporučení

a požadavky na dobré osvětlení sportovišť pomocí optimalizace vnímání zrakové informace během sportovní činnosti, udržování úrovně zrakového výkonu, dosažení přijatelné zrakové pohody a omezení rušivého světla. Norma určuje osvětlení krytých i otevřených sportovišť pro ty druhy sportů, které jsou v Evropě nejčastější. Stanovuje hodnoty osvětlenosti nutné při vypracovávání návrhu a kontrole instalací osvětlení sportovišť s využitím údajů o osvětlenostech, rovnoměrnosti osvětlení, omezení oslnění a barevných vlastnostech světelných zdrojů. Všechny požadavky jsou přitom stanoveny jako minimální. Určuje také metody, podle kterých se tyto hodnoty měří. K omezení oslnění jsou zde též pro jednotlivé sporty uvedena vymezení pro umístění svítidel.

Do ČSN EN 12193 (36 0454):2008 byly doplněny podrobné požadavky na údaje o parametrech světelných zdrojů a svítidel, které je nutné v dokumentaci návrhu uvádět, což usnadní pozdější kontrolu kvality navržené osvětlovací soustavy a příčin případných nedostatků.

K omezení možného oslnění v okolních venkovních prostorech bylo do nového znění normy doplněno posuzování závojevých jasnů.

Jako zcela nový byl pro otevřená sportoviště zařazen požadavek na omezení rušivého světla, kterým jeho osvětlovací soustava může nepříznivě ovlivňovat okolí, a to jak obyvatelstvo, tak i provoz na okolních komunikacích, zejména ve večerní době, kdy může docházet i k oslnění.

V seznamech sportů byly doplněny nové sporty, které byly uznány po nabytí platnosti ČSN EN 12193 (36 0454):2000.

Ing. Miloslava Syrová, ČNI